

5.4 Člověk a jeho svět

Součástí tohoto okruhu jsou vyučovací obory **prvouka** (je realizována v 1. -3. ročníku s celkovou dotací 6 hodin), **přírodověda** a **vlastivěda** (oba obory jsou vyučovány ve 4. a 5. ročníku s 2 hodinovou dotací na ročník pro každý obor). Výuka může být realizována v jednotlivých hodinách nebo blocích, ve třídě i v terénu.

Vzdělávací oblast **Člověk a jeho svět** je jedinou vzdělávací oblastí RVP ZV, která je koncipována pouze pro vzdělávání na 1. stupni základní školy. Tato mnohotematická oblast vymezuje vzdělávací obsah týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví a dalších témat, uplatňuje pohled do historie i současnosti a směřuje k dovednostem pro praktický život. Svým široce pojatým integrovaným obsahem dotváří povinné základní vzdělávání na 1. stupni a stává se spolu s jazykovým a matematickým vzděláváním a vzděláváním v dalších oblastech základem počátečního vzdělávání v 1. až 5. ročníku základní školy.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět rozvíjí poznatky, dovednosti a prvotní zkušenosti žáků získané ve výchově v rodině a v předškolním vzdělávání. Učí žáky pozorovat věci a děje, jejich vzájemné vztahy a souvislosti a utváří tak jejich prvotní ucelený obraz světa. Vede žáky k poznávání sebe i svého nejbližšího okolí a postupně je seznamuje s místně i časově vzdálenějšími osobami i jevy a se složitějšími ději. Učí žáky vnímat lidi a vztahy mezi nimi, všimnout si podstatných věcných stránek i krásy lidských výtvarů a přírodních jevů, umět je soustředěně pozorovat a přemýšlet o nich. Na základě poznání sebe a svých potřeb a porozumění světu kolem sebe učí žáky vnímat základní vztahy ve společnosti, porozumět soudobému způsobu života, jeho přednostem i problémům, vnímat současnost jako výsledek minulosti a východisko do budoucnosti. Při osvojování poznatků a dovedností ve vzdělávací oblasti Člověk a jeho svět se žáci učí věci, jevy a děje pojmenovávat, vyjadřovat své myšlenky, poznatky a dojmy, reagovat na myšlenky, názory a podněty jiných.

Výrazným pomocníkem, který umožňuje propojovat teoretické poznatky s praxí, je **program Ekoškola**. Škola je několikanásobným držitelem mezinárodního titulu Ekoškola. Program přispívá k osvojení konkrétních a praktických znalostí a dovedností a vede k vytváření postojů žáků ve smyslu trvale udržitelného života s ohledem převážně na lokalitu, ve které se pohybují – tedy ve škole a doma. Žáci se formou aktivit seznamují s důsledky svého chování ve vztahu k prostředí, energiím, vodě a odpadům a učí se chovat šetrněji a hospodárněji, učí se mít odpovědnost za svá rozhodnutí.

Základem výuky v dané oblasti je osobní příklad učitelů a vlastní prožitek žáků vycházející z konkrétních nebo modelových situací při osvojování potřebných dovedností, způsobů jednání a rozhodování. Propojení této vzdělávací oblasti s reálným životem a s praktickou zkušeností žáků může být velkou pomocí i ve zvládnutí nových životních situací i nové role školáka, může jim pomoci při hledání jejich postavení mezi vrstevníky, při upevňování pracovních i režimových návyků.

Vzdělávací oblast tak připravuje základy pro specializovanější výuku ve vzdělávacích oblastech *Člověk a společnost*, *Člověk a příroda* a ve vzdělávacím oboru *Výchova ke zdraví*.

5.4.1 Prvouka

Očekávané výstupy

☞ MÍSTO, KDE ŽIJEME

žák

- 1V1 vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí
- 1V2 začlení svou obec (město) do příslušného kraje a oblužného centra ČR, pozoruje a popisuje změny v nejbližším okolí, obci (městě)
- 1V3 rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost

- 1V4 všímá si problémů životního prostředí ve svém nejbližším okolí
1V5 navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce

👉 LIDÉ KOLEM NÁS

žák

- 2V1 rozlišuje příbuzenské vztahy v rodině, role rodinných příslušníků a vztahy mezi nimi
2V2 odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností
2V3 projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků, jejich přednostem i nedostatkům

👉 LIDÉ A ČAS

žák

- 3V1 využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě s přihlédnutím k minulosti, přítomnosti a budoucnosti
3V2 pojmenuje některé kulturní či historické památky, významné události a rodáky, propojí regionální pověsti nebo báje s místem, kde žije
3V3 vyhledává a porovnává na příkladech skutečnosti týkající se odlišností způsobu života rodiny, vývoje lidské společnosti, soužití, zvyků a práce lidí v minulosti a v současnosti

👉 ROZMANITOST NEŽIVÉ A ŽIVÉ PŘÍRODY, OCHRANA PŘÍRODY

žák

- 4V1 pozoruje, popíše a porovná viditelné proměny v přírodě v jednotlivých ročních obdobích
4V2 určí a roztrídí některé přírodniny podle nápadných určujících znaků, uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě
4V3 provádí jednoduché pokusy u skupiny známých látek, určuje jejich společné a rozdílné vlastnosti a změří základní veličiny pomocí jednoduchých nástrojů a přístrojů

👉 ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

žák

- 5V1 uplatňuje základní hygienické, režimové a jiné zdravotně preventivní návyky na základě elementárních znalostí o lidském těle, projevuje vhodným chováním a činnostmi vztah ke zdraví
5V2 dodržuje zásady bezpečného chování tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných
5V3 chová se obezřetně při setkání s neznámými jedinci, odmítne komunikaci, která je mu nepříjemná; v případě potřeby požádá o pomoc pro sebe i pro jiné dítě
5V4 uplatňuje základní pravidla účastníků silničního provozu
5V5 reaguje adekvátně na pokyny dospělých při mimořádných událostech

Vztah Prvouky k průřezovým tématům:

Prvouka výrazněji obsahuje prvky těchto průřezových témat:

1. Osobnostní a sociální výchova

- Rozvoj schopnosti poznávání
- Sebepoznání a sebepojetí
- Seberegulace a sebeorganizace
- Psychohygiena
- Kreativita
- Poznávání lidí
- Mezilidské vztahy
- Komunikace
- Kooperace a kompetice
- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti
- Hodnoty, postoje, praktická etika

2. Výchova demokratického občana

- Občanská společnost a škola
- Občan, občanská společnost a stát
- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

- Evropa a svět nás zajímají

4. Multikulturní výchova

- Kulturní diference
- Lidské vztahy
- Etnický původ
- Podpora multikulturality
- Princip sociálního smíru a solidarity

5. Environmentální výchova

- Ekosystémy
- Základní podmínky života
- Lidské aktivity a problémy životního prostředí
- Vztah člověka k prostředí

5.4.2 Přírodověda

Očekávané výstupy

☞ ROZMANITOST NEŽIVÉ A ŽIVÉ PŘÍRODY, OCHRANA PŘÍRODY

žák

- 4V4 objevuje a zjišťuje propojenost prvků živé a neživé přírody, princip rovnováhy přírody a nachází souvislosti mezi konečným vzhledem přírody a činností člověka
- 4V5 vysvětlí na základě elementárních poznatků o Zemi jako součásti vesmíru souvislost s rozdělením času a střídáním ročních období
- 4V6 zkoumá základní společenstva ve vybraných lokalitách regionů, zdůvodní podstatné vzájemné vztahy mezi organismy a nachází shody a rozdíly v přizpůsobení organismů prostředí
- 4V7 porovnává základní projevy života na konkrétních organismech, prakticky třídí organismy do známých skupin, využívá k tomu i jednoduché klíče a atlasy
- 4V8 zhodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat
- 4V9 založí jednoduchý pokus, vyhodnotí a vysvětlí výsledky svého pozorování

☞ ČLOVĚK A JEHO ZDRAVÍ

žák

- 5V6 využívá znalostí lidského těla k vysvětlení základních funkcí jednotlivých orgánových soustav
- 5V7 rozlišuje jednotlivé etapy lidského života a orientuje se ve vývoji dítěte před a po jeho narození
- 5V8 účelně organizuje svůj čas pro učení, práci, zábavu a odpočinek podle vlastních potřeb s ohledem na oprávněné nároky jiných osob
- 5V9 uplatňuje účelné způsoby chování v modelových situacích simulujících mimořádné události a v situacích ohrožujících zdraví
- 5V10 předvede v modelových situacích osvojené jednoduché způsoby odmítání návykových látek

- 5V11 uplatňuje základní dovednosti a návyky související s rozvojem zdraví a jeho preventivní ochranou
- 5V12 ošetří drobná a střední poranění a zajistí lékařskou pomoc
- 5V13 uplatňuje ohleduplné chování k druhému pohlaví a orientuje se v bezpečných způsobech sexuálního chování mezi chlapci a děvčaty v daném věku

Vztah Přírodovědy k průřezovým tématům:

Přírodověda výrazněji obsahuje prvky těchto průřezových témat:

1. Osobnostní a sociální výchova

- Rozvoj schopnosti poznávání
- Sebepoznání a sebepojetí
- Seberegulace a sebeorganizace
- Psychohygiena
- Kreativita
- Poznávání lidí
- Mezilidské vztahy
- Komunikace
- Kooperace a kompetice
- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti
- Hodnoty, postoje, praktická etika

2. Výchova demokratického občana

- Občanská společnost a škola
- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

4. Multikulturní výchova

- Kulturní diference
- Lidské vztahy
- Podpora multikulturality
- Princip sociálního smíru a solidarity

5. Environmentální výchova

- Ekosystémy
- Základní podmínky života
- Lidské aktivity a problémy životního prostředí
- Vztahy člověka k prostředí

5.4.3 Vlastivěda

Očekávané výstupy

👉 MÍSTO, KDE ŽIJEME

žák

- 1V4 určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- 1V5 určí světové strany v přírodě i podle mapy, orientuje se podle nich a řídí se podle zásad bezpečného pohybu a pobytu v přírodě
- 1V6 vyhledává jednoduché údaje o přírodních podmínkách a sídlištích lidí na mapách naší republiky, Evropy a polokoulí; pozoruje rozdílnosti map obecně zeměpisných a tematických a „čte“ jednoduchou historickou mapu nebo náčrt

- 1V7 vyhledá typické regionální zvláštnosti přírody, osídlení, hospodářství a kultury, jednoduchým způsobem posoudí jejich význam z hlediska přírodního, historického, politického, správního a vlastnického
- 1V8 zprostředkuje ostatním zkušenosti, zážitky a zajímavosti z vlastních cest a porovná způsob života a přírodu v naší vlasti i jiných zemích
- 1V9 rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam

👉 LIDÉ KOLEM NÁS

žák

- 2V4 vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině, v obci
- 2V5 rozlišuje základní rozdíly mezi lidmi
- 2V6 obhájí a odůvodní své názory, připustí svůj omyl v jednání mezi lidmi a snaží se dohodnout na společném postupu a řešení
- 2V7 snaží se rozpoznat ve svém okolí jednání a chování, která se už tolerovat nemohou a která porušují základní lidská práva nebo demokratické principy
- 2V8 orientuje se v základních formách vlastnictví
- 2V9 používá peníze v běžných situacích
- 2V10 odhadne a zkontroluje cenu nákupu a vrácené peníze, na příkladu ukáže nemožnost realizace všech chtěných výdajů
- 2V11 vysvětlí, proč spořit, kdy si půjčovat a jak vracet dluhy
- 2V12 poukáže na změny a některé problémy v nejbližším společenském a přírodním prostředí a navrhne možnosti zlepšení životního prostředí obce

👉 LIDÉ A ČAS

žák

- 3V4 pracuje s časovými údaji a využívá zjištěných údajů k pochopení vztahů mezi ději a mezi jevy
- 3V5 zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek, archivů, knihoven a sbírek muzeí a galerií pro pochopení minulosti a využívá nejrůznější informace z dostupných zdrojů
- 3V6 rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti
- 3V7 srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v hlavních dějinných obdobích
- 3V8 objasní historické důvody pro zařazení státních svátků a významných dnů

Vztah Vlastivědy k průřezovým tématům:

Vlastivěda výrazněji obsahuje prvky těchto průřezových témat:

1. Osobnostní a sociální výchova

- Rozvoj schopnosti poznávání
- Sebepoznání a sebepojetí
- Seberegulace a sebeorganizace
- Psychohygiena
- Kreativita
- Poznávání lidí
- Mezilidské vztahy
- Komunikace
- Kooperace a kompetice
- Řešení problémů a rozhodovací dovednosti
- Hodnoty, postoje, praktická etika

2. Výchova demokratického občana

- Občanská společnost a škola
- Občan, občanská společnost a stát
- Formy participace občanů v politickém životě
- Principy demokracie jako formy vlády a způsobu rozhodování

3. Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

- Evropa a svět nás zajímají
- Objevujeme Evropu a svět
- Jsme Evropané

4. Multikulturní výchova

- Kulturní diference
- Lidské vztahy
- Podpora multikulturality
- Princip sociálního smíru a solidarity

5. Environmentální výchova

- Základní podmínky života
- Lidské aktivity a problémy životního prostředí

V případě podpůrného opatření (spočívajícího v úpravě očekávaných výstupů) pro žáky s LMP od třetího stupně podpory, bude pro tvorbu IVP využívána minimální doporučená úroveň pro úpravy očekávaných výstupů v rámci podpůrných opatření stanovená v RVP ZV.